

**ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL
BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)**
**INTERNATIONAL HUMANITES AND SOCIAL
SCIENCE REVIEW (IHSSR)**

Volume: 3 Issue: 2 Year: 2019

**FERİDUN ZAIMOĞLU'NUN "KOPFSTOFF" ADLI ESERİNE DİLSEL,
TOPLUMSAL VE ÇEVİRİBİLİMSEL BİR BAKIŞ**

Aykut HALDAN*

Çiğdem Turaç GÜNDÜZ

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Tarihiçesi:
Başvuru:15.12.2019

Revizyon : 18.12.2019

Kabul : 28.12.2019

Orcid Numarası:
0000-0002-5852-3344
0000-0002-0707-1234

Anahtar Kelimeler Türk Alman
Yazını, Yazın Çevirisi,
Çeviribilim, Kültürlerarasılık

Bu makalede Türkiye'den Almanya'ya altmışlı yıllarda başlayan işçi göçü ve beraberinde Almanya'da oluşan Türk-Alman yazınının tarihsel gelişimine genel bir bakıştan sonra birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklara değinilmiştir. 90'lı yıllar başlayan değişim ele alındıktan sonra, doksan kuşağından sayılan Feridun Zaimoğlu'nun hayatından bahsedilmiştir. Bu bölümde Zaimoğlu'nun yaşadığı sıkıntılara ve eğitim hayatına bakış atılmıştır. Sonrasında Zaimoğlu'nun Türkçeye "Kafa Örtüsü" olarak çevrilmiş olan "Kopfstoff" adlı eserindeki „Es istwiebeijederanderenSündauch“ başlıklı öyküsü ele alınmıştır. Çeviri eserde dilsel, toplumsal ve çeviri bilimsel bakış açılarına, aynı zamanda Zaimoğlu'nun kendine has kullandığı dile ve yazım stiline dikkat edilmiştir. Sonrasında yapılan çeviri kültürlerarası bakış açısıyla dilsel, toplumsal ve çeviri bilimsel bakış açılarıyla değerlendirilmiştir. Değerlendirmede öyküdeki kahraman Banu'nun bir göçmen ailenin çocuğu olarak, Almanya'daki arada kalmışlığına, ailesi ile yaşadığı anlaşmazlıklara kader ve alınyazısı gibi motiflere değinilmiştir.

**A LINGUISTIC, SOCIAL AND TRANSLATIONAL PERSPECTIVE ON
FERIDUN ZAIMOĞLU'S STORY "KOPFSTOFF"**

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:
Received: 15.12.2019

Revised : 18.12.2019

Accepted : 28.12.2019

Orcid Number:
0000-0002-5852-3344
0000-0002-0707-1234

Keywords:
TurkishGermanLiterature,
Translation of Literature,
TranslationStudies,
Interculturalism

This article started in the sixties labor migration from Turkey to Germany and made in Germany with the German-Turkish summer after an overview of the historical development of the first, second and third generation have been mentioned. After discussing the change that began in the 90s, the life of Feridun Zaimoğlu, who is considered to be the ninth generation, is mentioned. In this section, Zaimoğlu's problems and educational life are discussed. Afterwards, Zaimoğlu's story "Kopfstoff" which was translated into Turkish as "Head Cover", was discussed with the title „Es istwiebeijederanderenSündauch“. In the translation work, attention was paid to linguistic, social and translation aspects, as well as the language and writing style used by Zaimoğlu. Subsequent translation was evaluated from an intercultural perspective with a linguistic, social and translation perspective. In the assessment, the hero of the story, Banu, the child of an immigrant family, the intermixture in Germany, the disagreements with his family, the motives such as fate and destiny are mentioned.

* aykhaldan@yahoo.com

Research Article/ Araştırma Makalesi

Cite As/ Alınır: Haldan A., Gündüz Ç. T. (2019), " Feridun Zaimoğlu'nun "Kopfstoff" Adlı Eserine Dilsel, Toplumsal ve Çeviribilimsel Bir Bakış", Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi , 3 (2), 117-123.

GİRİŞ

TDK'ye göre „Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” (sozluk.gov.tr, 2019) anlamına gelen „göç, kimi zaman baskı, kimi zaman da gereksinimle gerçekleşen bir olgudur. Tarihsel, siyasal yanının ağır basmasıyla zamanın ve toplumların parçalanmasına neden olur” (Asutay &Çıvkın, 2013: 2).

1960'lı yıllarda başlayan göç olgusuyla Türk-Alman yazını ortaya çıkar. Bu yazın içerisinde birinci, ikinci ve üçüncü kuşak olmak üzere üç kuşak bulunur. Bu makalenin ikinci bölümünde Türk-Alman yazınının tarihsel gelişimi incelenmiştir. Bunun ardından doksan kuşağından sayılan Feridun Zaimoğlu'nun eserindeki öyküye değinileceğinden, önce yazarın biyografisi üçüncü bölümde sunulmuştur. Genelden özele gidilerek yazılan bu makalede Feridun Zaimoğlu'nun hayatı ele alındıktan sonra, Kopfstoff adlı eserden dördüncü bölümde bahsedilmiştir. Türkçeye Metin Zaimoğlu tarafından Kafa Örtüsü (2000) olarak çevrilen eser, iletişim Yayınları tarafından dilimize kazandırılmıştır.

“Kopfstoff” adlı eserde bulunan 26 kısa öyküden biri olan „Es istwiebeijederanderenSündauch” öyküsünün çevirisi yapılmıştır. Bu çeviri yapılırken, bir yandan Feridun Zaimoğlu'nun yazım şekline ve dildeki aykırılıklarına, diğer yandan dilsel, toplumsal ve çeviribilimsel bakış açlarına dikkat edilmiştir. Öyküde tekrar tekrar bahsedilen kader, alınyazısı, şans gibi motifler değerlendirmede bahsedilmiştir.

1. TÜRK ALMAN YAZINI

1960'lı yıllarda pek çok ülke gibi sosyo-politik olaylarla çalkalanan Almanya, siyasal açılımlara ve işgücüne ihtiyaç duyar. Çağrı üzerine bu ülkeye gelen Türkler, tarihsel dostluğun da etkisiyle törenlerle karşılanır. Güçleri ve yetenekleri ölçüsünde özveriyle içe sarılırlar. Yarı Almanca, yarı Türkçe kurdukları iletişim, çok geçmeden çevre, işveren ve siyasal yaptırımlarla sekteye uğrar. Uyum yoksunluğu gerekçesiyle yadsınma ve dışlanma başlar. Kırsal alandan kente gelişle Almanya'daki yabancılıkları artan Türkler, yeni dile ve modern toplumunun hızlı yaşamına yabancı kalır. Dayanışma umuduyla gettoları oluştururlar, banliyöleri doldururlar. Göçle atılan adım onlar için büyük bir kültür şoku olur. (Kuruyazıcı, 2001: 5'ten aktaran; Can, 2011: 3). Bu durumu Asutay ve Çıvkın şöyle açıklamaktadır:

„Altmışlı yıllarda Almanya'da konuk, Türkiye'de de “Gurbetçi” olarak adlandırılan işçilerimiz, Anadolu'nun kırsal bölgelerinden gelen, eğitim seviyesi düşük, işsiz bu yeni ülkede yeni bir umut kapısı aramışlardır kendilerine. Bu insanlarımızı Almanya'ya gitmeye iten birçok neden bulunsa da, çoğunluğu için asıl amaç para kazanmak ve o parayla Türkiye'ye dönerek hayata yeniden atılmak olmuştur. Gelen gurbetçi işçilerimiz Türkiye'de sahip olmadıkları ne varsa onu burada bulacaklarını hayal etmişlerdir. Almanya'nın istediği genç ve sağlıklı olmalarıdır. Çalışabilmek için sağlam ve güçlü bir beden yeterli görülmüştür. Vardıkları tren istasyonlarında büyük törenlerle karşılanırlar” (Asutay &Çıvkın, 2013: 237).

Farklı bir kültürle tanışmak, yeni bir topluma alışma sürecinde çekilen sıkıntılar ve vatan özlemi, göç yazınının ortaya çıkışında etkilidir. Ortaya çıkan eserlerde gözlemlerinin, yaşadıklarının payı büyüktür. Amaçları Almanlara seslerini duyurmak ve sorunlarını anlatmaktır. Bu aynı zamanda yabancı bir kültür içerisinde, kendi kültürü ile tutunmaya çalışan bir azınlığın var olma çabası ve ötekinin yanında kendi kimliğini adlandırma ve kabullendirme çabasıdır. Bu süreçte göç eden işçilerin acılarını, hayatlarını, yaşadıkları kültür şokunu konu alan birçok eser ortaya çıkmıştır (Bkz. Asutay &Çıvkın, 2013: 237-238).

Yazın anlamında ilk kuşak, yaşantılarına giren sıkıntıları, Batının yaşam kültüründen farklı bir kültür bileşimi (Kuruyazıcı, 1992: 9'dan aktaran; Can, 2011: 3) ile tarihsel gerçekliği yazınsal gerçekliğe dönüştürerek (Oralış, 2001: 36'tan aktaran; Can, 2011: 3) anlatır. Daha çok duygu ağırlıklı bu yazın, kabuğu kırma, daha geniş çevrelere sesini duyurabilme çabaları (Kuruyazıcı, 1992: 4'ten aktaran; Can,

2011: 3) olarak görülür. Sürgünlük olgusundan ziyade vatandan uzakta yaşamının yarattığı özlem ve köklerden kopma (Kocadoru, 2003: 1'den aktaran; Can, 2011: 3) duyguları aktarılır.

İkinci kuşak dönemini ise Asutay ve Çıvkın şu şekilde anlatır:

„Seksenli yıllara gelindiğinde artık topluma uyum sorunu biraz da olsa geride kalmış, 1960lı yıllarda Almanya'ya gelmeye başlayan ilk kuşağın çocukları Alman toplum ve yapısına uyum sağlamışlardır. Bununla beraber ortaya çıkan yazın, farklı bir boyut kazanmıştır. Türkçe yerine birinci dil olarak öğrendikleri Almanca'yı yazın dili olarak da kullanmaya başlamışlardır. İlk kuşağın eserlerinde yer alan vatan hasreti, acılar, kültür şoku gibi konular bu dönemin eserlerinde konu edilmemiş, yerini kimlik sorunu almıştır. Alman kültürüyle Türk kültürünü harmanlayarak oluşturdukları eserlerde, ilk kuşağın sorunu olan dil sorunu çözülmüştür. Vatana hasret biraz da olsa arka plana atılmış, Almanya'da kendi yaşamlarını kurmaya yönelmişlerdir” (Asutay &Çıvkın, 2013: 239).

„Ailelerinin arkasında kalan üçüncü kuşak ise, iki kültürün ve yapılan haksızlıkların ortasında ama olumsuzluğa çevirme kararlılığında” (Can, 2011: 5). İki ülke, iki kültür ayrıcalıklarından sıyrılarak kendi kültürel kökenlerini yadsımayan, bir yandan da içinde yetiştikleri Alman kültür ortamının katkılarıyla çift kültürlü yetişen bu yeni kuşak, Doğu-Batı karışımı anlatı alanını dil oyunları ile doldurmaya başlar.

2.FERİDUN ZAIMOĞLU

Özber Can, “Avrupa'da Marjinal Bir Kalem: Feridun Zaimoğlu” adlı makalesinde Zaimoğlu'nu şu sözlerle anlatır:

„1964'te Bolu/Gerede'de doğar. Almanya'ya ana kucagındageldiğinde henüz beş aylıktır. Baba Zaimoğlu iki yıl önce geldiği Berlin'de bir deri fabrikasında çalışmaktadır. Anne ve anneanne üç gün süren tren yolculuğuyla önce Münih'e, 8 saatlik ikinci bir yolculukla Berlin'e ulaşır. Zaimoğlu bu şehirdegeçirdiği 5 seneyi hiç hatırlamaz. Aile Almanlarla kaynaşmayaçalışmışsa da üzerinde hissettiği eziklik, yaşadığı duygu fırtınaları nedeni ve daha temiz iş umuduyla Münih'e taşınır. Almanya anıları burada başlayan ve okulla burada tanışan yazar, çocuk yaşta ırkçı önyargıdan nasibini alır. Zor öğrenenler sınıfına gönderilecekler arasına adı çoktan yazılmıştır. Ondaki algı düzeyi farklılığını gören bir öğretmen uygulamadaki haksızlığa itirazı, hayatını değiştirir. Bu Zaimoğlu için talihsizlikten kurtuluş, eğitim kurumu için anlayış, değişimine bir emsaldir. Yazar, önyargıda payı olan öğretmenleri tıp ve sanat öğrenimi görerek utandıracak; yaşadıkları ve tanık olduklarını kayda alma tercihi, öğretmenedyduğu mihnetle sanat yolunda yürüyecektir” (Can, 2017: 453).

1964 Bolu doğumlu olmasına karşın otuz yılı aşkın süredir Almanya'da yaşayan ve doksanlı yıllarda Almanca yazdığı kitaplarıyla ortaya çıkıp ilgi toplayan Feridun Zaimoğlu'nu doksan kuşağından saymak gerekir (Pazarkaya, 2001: 65'ten aktaran Asutay &Çıvkın, 2013: 240). Asutay ve Çıvkın, Zaimoğlu'nu kendi kuşağı içinde en önemli yazarlardan biri olarak görür:

„Kendi kuşağındaki en önemli yazarlardan biridir Feridun Zaimoğlu. Almanya'ya göç eden ve orada büyüyen Türk gençlerinin kendilerini bulma çabalarını araştırmıştır. İlk yazdığı eserler Federal Almanya'da yaşayan Türk azınlıklar üzerinedir. Almanya'daki Türkler, özellikle ikinci ve üçüncü kuşak, kendine özgü bir kültür, hatta bir dil oluşturmuşlardır. Zaimoğlu da o dille yazmıştır. İlk kitabının adı “Kanak-Sprak” sonradan bu dilin de adı olmuştur” (Asutay &Çıvkın, 2013: 240).

1997 yılında ikinci kitabı “AbschaumDie wahre Geschichte von Ertan Ongun” yayınlanmıştır. Yazarın diğer eserleri ise şunlardır; “Kopfstoff”(1998), “liebesmale-scharlachrot” (2000), “Morgen Land – Neueste deutsche Literatur” (2000), “KopfundKragen”, “Kompendium” (2001), “GermanAmok” (2002), “Leinwand” (2003). Zaimoğlu birçok ödüle layık görülmüştür; 1997 yılında Civis radyo- televizyon ödülü, 1998 yılında Schleswig-Holstein eyaletinin senaryo ödülü, 2002 yılında Friedrich- Hebbel ödülünü, 2003 yılında “Oniki Gram Mutluluk” adlı romanın “Ten” adlı öyküsü ile Ingeborg-Bachmann-LiteraturWettbewerb ödülü, 2004'de Adelbert-von- Chamisso Ödülü 2005 yılında Villa Massimo bursunu ve Hugo- Ball ödülü. “Leyla” isimli romanıyla her iki yılda bir verilen 10 bin avroluk Grimmshausen Ödülü'ne layık görülmüştür. 2007 yılında Carl- Amery-Ödülü, 2008 yılında yayımlanan romanı “AşkAteşi” ile Corinne ödülü, 2010 yılında Jakob-Wassermann Kitapları Türkçe,

İngilizce, İtalyanca gibi birçok dile çevrilmiştir. Zaimoğlu aynı zamanda senarist ve gazetecidir. "DieZeit" ve "Spiegel Reporter" için yazılar yazmaktadır (Asutay &Çıvkın, 2013: 241).Can, "Göçmen Yazın Çerçevesinde Feridun Zaimoğlu" adlı yazısında, „Eğitimli Kanake’den Yıldız Edebiyatçıya“ yükseldiği söylenen yazar Zaimoğlu’nun yaşadığı sorunlar sonrasında, eğitim hayatına atılışını şu sözlerle aktarır:

„Okul yıllarında pek çok yabancı çocuğu gibi yeterli dil bilmediği için defalarca gülünç duruma düşen Zaimoğlu, dışlanmayı, aşağılanmayı had safhada yaşar. Kendisi gibi toplumun alt katmanlarından gelerek zirveye yükselen, yıldızlaşmalarına rağmen geldikleri yeri unutmayan futbolun kralı Pelé’ye (Edson A. do Nascimento), ringlerin devi Muhammed Ali’ye (Cassius M. ClayJr.) özenir. Annesinin aynı modelde ördüğü Anadolu beğenisi, uyumsuz renkte kazakları giyerek, babasının getirdiği gurbet filmlerini izleyerek büyür. Sosyal çevrede yaşadığı iletişimsizliklere, yüzünün defalarca işittiği Hayır!’la kızarmasına içlenir. Bir guruba ait olmama ve toplum dışında bırakılmanın oluşturduğu bunalımla depresyon geçirir. Bir süre bulaşıkçı, yardımcı işçi sıfatıyla çalışır. Yaşamın yabancı için yabanda ürettiği sıkıntılar, onun içinde besledikleri de çelişmektedir. Öncelikle iletişim sorununu aşmak zorunda olduğu için Alman dilinde eline geçen her şeyi okur. Bu hırsıyla dil sorununu aşar. Münih’te tıp ve sanat öğrenimi görür. Yaşadıklarının, gözlediklerinin, sezdiklerinin etkisi ve yazına olan merakıyla öğrenimlerini yarıda bırakır. Bir yabancı olarak öğrenme sorunlu yaftasını boşa çıkarmayı başarsa da bu aslında yaşamının ilk ve süregelen kırılmasıdır” (Can, 2011: 6-7).

3.KOPFSTOFF

Can, "Feridun Zaimoğlu’nunKopfstoff Adlı Eserinde Kimlik Sorunsalı" adlı yazısında, "Kopfstoff" adlı eseri, „Almanya ve Türkiye’de aradıklarını bulamayan Türk kadınının açık tepkisi” olarak ifade ediyor: "Eser farklı uğras, katman ve kültürlerden Türk kadınlarının Almanya’ya, ırkçılığa, kapitalist yaşam biçiminin insanı öğütmesine ve doğurduğuiddete, erkek dünyasına, içinde yaşadıkları topluma ve kurumlarına bakışlarını, kimlik sorununu ele alır. Gittikçe ağırlaşan toplumsal koşulların Türklere fatura edilmesi, aşağılama maksadıyla yakıştırılanKanak etiketi, önce güçlü bir tepkiyi, sonra da sahiplenmeyi getirir. Lekelenmeye karsıdoğan bu tavır daha aşağılayıcı, kışkırtıcı sözlerle, hatta küfürlerle açığa vurulur. Siyasal anlayış, ve ırkçı eğilimlerin yabancı söylemine Türkleri koymasına bu kutuplaşmayı daha da artırmaktadır.Karamsarlığın yaygınlaşmasına, duyarsızlığa duyulan öfke Kanakların ruh hallerine, iç konuşmalarına, sözlerine yansır"(Can, 2008: 2-3).

Türkçeye "Kafa Örtüsü" adıyla çevrilen, farklı mesleklere savrulan Türk kadınlarının anlattıklarıyla söylem gücü yükselen Kopfstoff, öfkeyle doludur ve haklarına ortak oldukları, kendilerine özgü yaşam biçimleri, giyimleri ve göz alıcı takılarıyla hazımsızlık yarattıkları gerekçesiyle, Almanların Türk gençlerinin yüzünde okudukları aşağılayıcı bakış ve onun oluşturduğu ağır algıyı kırma konusuyla dikkat çeker.

Zaimoğlu’nun 26 öyküden oluşan Kopfstoff eserindeki, „Es ist wie bei jeder anderen Sünde auch“ (Bu da diğer günahlardaki gibi) adlı öyküde:

„Bar kadını Banu, babasının birikimleri ve dönüş tazminatını kumarda kaybetmesi, zorla evlendirildiğiesinin hapse düşmesiyle farklı bir yaşamın içindedir. Hiç işitmediği sevgi sözü, hayatın güzelliklerine kapanmasına yetmiş, "sağır, dilsiz ve kör"(s.63) kesilmiştir”.

3.1.ÇEVİRİ ÖRNEĞİ:(BU DA DİĞER GÜNAHLARDAKİ GİBİ)

Banu, 33, Bar Garsonu

Kiel istikametindeki trende karşılaştık. Bir sigara rica etti. Kısa bir süre sonra sohbe giriştik. Ona sevgililerinden birini hatırlattığımı açığa vurdu. Onunla aynı isme sahip olduğumu öğrendiğimde tüylerim ürperdi. İnmek zorundaydım, ama bana hikâyenin geri kalan kısmını bir ara anlatacağına söz verdi. İlk karşılaşmamızdan sonra düzenli olarak çalıştığı barda buluştuk ve anlattığı şeyler sadece bir aşk hikâyesinden ibaret değildi. Hayatta şanslı olan insanlar vardır. Ben hiç şanslı olmadım. Şansım olsaydı, anamdan erkek doğardım. Kader işte, biz de buralara düştük. Diğerlerinden daha aptal değilim. Bir ailesi olan ya da onlara bağlı bir eşi olan, ne bileyim ben. Belki böylesi de bir hayat olmazdı benim için. Hepsinin kendi acısı var, bütün kadınların. Bu sadece onların kaderi. Ev hanımı ya da bar

garsonu fark etmez. Ben burada doğdum. İlkokuldan sonra, annem ve erkek kardeşlerimle Türkiye'ye geri döndük. Babam orda büyümemizi istedi. Yeteri kadar para biriktirdiğinde, Türkiye'ye kesin dönüş yapmak istedi. Orda küçük bir evimiz ve dükkânımız vardı. Türkiye'den nefret etmişim. Anneme, beni Almanya'ya geri yollaması için yalvardım. Her şey yabancıydı; konuşulan dil, insanlar, evler. Berbat bir zamandı. O zamanlar askeri diktatör rejimi vardı. Evden dışarı çıkamazdık. Burada her şey serbest. Her kimse dilediğini yapmakta özgür. Ama hiç kimse geceleri dışarı çıkmak istemiyor. Belki de bizim gibi gece kuşlarının dışında. Bu iş yerinde çok fazla kumar oynanır. Sadece yabancılar burada. Çoğunlukla Türkler, ama çok fazla Yunan ve Faslılar da var. Kaç aile iflas etti burada? Kaç her şeyini kaybetti? Ben de tam da buraya düştüm. Diyorum ya, kader işte. Burada büyük işler de dönüyor. Neler döndüğünü, her şeyi biliyorum ama bunları anlatamam. Patron nazik bir herif. Benim hayatımı kurtardı. Ona Bossi (Boss: Müdür) diyorum. Ama sadece kimsenin duymayacağı zamanlarda. Beni yerden kaldırdı. Hiç bir şeyim yoktu, kocada hapiste. Ona çok şey borçluyum. Lise terkim. Buraya geri döndüğümde artık her şey için çok geçti. Çok ağladım, baya çok. Ama ağlamak bir şey getirmiyor. Bu yüzden Allah, kadına ağlamayı lütfetmiş. Bundan başka sahip oldukları bir şey yok...(Çeviri: Çiğdem Turaç GÜNDÜZ)

4. DEĞERLENDİRME

Yukarıda yazarın biçemi ve öykünün içeriğiyle ilgili bir bakış açısı kazandırmak için bir sayfası verilen eserdeki „Es istwiebeijederanderenSündeauch“ (Bu da diğer günahlardaki gibi) adlı öykü için yapılan çeviri örneğinde; dilsel, toplumsal ve çeviribilimsel unsurlar dikkate alınmıştır. Zaimoğlu, bu eserde göçmen yazını klişesini ortadan kaldırır, göçmenlerin altında ezildikleri sözde kültür şoku öykülerine son noktayı koyar. Zaimoğlu'nun kahramanlarının sorunu, iki kültür arasında yaşamak zorunluluğundan değil, Almanya'da karşı karşıya kaldıkları dışlanmaları, toplumun dışına itilmişlikten kaynaklanır. Çeviride dikkate alınan bir diğer unsur ise dışlanmışlığın, toplumun dışına itilmişliğin verdiği duygu durumunu en iyi şekilde aktarmaktır; 33 yaşındaki bar garsonu Banu ile, Kiel istikametindeki bir trende karşılaşan Zaimoğlu, aralarında geçen sohbeti sekiz sayfalık bir hikaye ile betimliyor. Öykününbaş karakteri Banu için kader (Schicksal), alın yazısı (Vorsehung), şans (Glück) ve günah (Sünde) kelimeleri belirleyici birer rol oynuyor ve hikâyenin motifleri olarak karşımıza çıkıyor. Özellikle kader ve alın yazısı, kaynak metinde Türkçe olarak direkt verilmiş.

Zaimoğlu, eserde genel anlamda „arada kalmışlık, yabancılaşmışlık, parçalanmışlık gibi konuların yerine, iki çevrenin, iki dilin, iki kültürün birbirine işlenerek öfkeli, kafa tutan, teslim olmayan, yaşam hakkını arayan ve savunan“ bir tavrı ortaya koyar. „Yine de geleneksel ve modern, inanç değişimleri ve çatışmalar arasında kimlik arayışlarını kaybetmez“ (Can, 2011: 9).

Öykünün ilk paragrafında, karşımıza iki tane Türkçe cümle çıkıyor: „Şansım olsaydı, anamdan erkek doğardım. Kader işte, biz de buralara düştük“ (Zaimoğlu, 2011: 156). Şans ve kader kelimeleri, her ne kadar Almancaya çevrilse de kültürel olarak Türkçede farklı anlamlar besliyor. Bu da Zaimoğlu tarafından açık bir şekilde belli ediliyor. Aynı zamanda bu kelimelerin Almanca karşılıkları metinde parantez içinde belirtilmiş. Göçmen aile tasvirine göre daha sıra dışı bir hayat süren ve geçimini bar garsonluğu yaparak sağlayan Banu'nun ailesi ile arasındaki çatışmalar, eşinin hapse düşmesi ile başlayan iş yaşantısı, Alman ve Türk erkekleri arasındaki kıyaslamalar, Alman ve Türk gelenekleri, Zaimoğlu'nun dilinden kültürel bir şekilde aktarılıyor: „Yazara göre, göç sorunu siyasal ve sosyal bir sorun (AudiMax, 2002: 26'dan aktaran; Can, 2008: 3) olduğu için göçmenlik durumu ortadan kalkmıştır. O halde iki coğrafya arasındaki hayata yönelik itirazlar, çağıştırmacı bir kültürlerarası edebiyata“ uygundur. Çeviri yapılırken, „kitabın başlığı ile içeriği ve dili arasındaki söz konusu uyumsuzluğun“ (Karakuş, 2001: 282) ortadan kaldırılmadan, direkt olarak verilmesi uygun görülmüştür. Örneğin; „[...] toplumun dışına düşmüş, kendini anlatma cesareti gösteren ender kadınlardan olan Banu'nun“ (Karakuş, 2001: 282) şu sözlerini „Sosindwierzogen worden. Und, habenwireineMedailedafürgekriegt? Nein, höchstenseinenTritt in den Arsch“ (Zaimoğlu, 2011: 160), „Biz böyle yetiştirildik. Ha bunun için madalya mı kazandık, hayır. En fazla kıça bir tekme“ şeklinde bir aktarımla, söz konusu uyumsuzluk okuyucuya bilinçli olarak yansıtılmıştır. „Nur es istkeineLiebe da undjederistersetzbar“ (Zaimoğlu, 2011: 162) Türkçe anlamı, sadece burada aşk yok ve kimse yerine

başkası konamaz değildir cümlesindeki “ersetzbar” kelimesi için „kimse bulunmaz hint kumaşı değil” daha uygun görülmüştür.

Eserin genelinde noktasız, virgülsüz, dil kurallarını hiçe sayan konuşmalar psikolojik durumu yansıtmaktadır. „Es ist wie bei jeder anderen Sünde auch“ başlığında ise dil kurallarına aykırılık şu şekilde karşımıza çıkıyor: „Wer oder was ist daran schuld? Kader? Alın yazısı? (Schicksal?,Vorsehung?)” (Zaimoğlu, 2011: 163). Çeviride bu yazım şekli yazarın yazım stili olduğu için, bilinçli olarak aynı bırakılmıştır. Öyküde geçen Bossi (Boss: Müdür) ve Kneipe (Birahane) kelimelerinin anlamları, Zaimoğlu’nun yazım stiline bağlı kalınarak, çeviri metinde parantez içinde verilmiştir.

SONUÇ

Eserde konuşan 26 kadından biri olan Banu da, diğerleri gibi iki kültür arasında gider gelir. Alman-Türk, yabancı, öteki gibi kavramlar arasındaki çatışmasını, şans, kader ve alinyazısına bağlar. Göçmen bir ailede kız çocuğu olarak dünyaya gelen, daha sonraları ailesiyle bağlarını kopartan Banu, bar garsonu olarak hayatını kazanmaktadır. Zaimoğlu ile Kiel istikametine giden bir trende karşılaşınca, göçmen bir ailede büyümenin zorluklarını, kimlik çatışmalarını, kaderin onu nerelere getirdiğini ve erkeklerden çektiği zulmü ve aslında bu yöndeki şansızlığını, kaderciliğe bağlar Banu. Zaimoğlu’nun kendine has yazım şekilleri ve dilbilgisinden kopuk anlatım şekli bir yandan, diğer yandan dilsel, kültürel, toplumsal öğeler çevirinin doğru yapılması hususunda dikkate alınmıştır.

Genel değerlendirmede öykünün baş kahramanı Banu için kader (Schicksal), alın yazısı (Vorsehung) , şans (Glück) ve günah (Sünde) kelimeleri belirleyici birer rol oynadığı ve hikâyenin motifleri olarak karşımıza çıktığı gözlemlenmiştir. Yabancı olmak, ötekileşmek gibi kavramlar yerine, hayata kafa tutan güçlü kadınları konu alır Zaimoğlu. Eserlerini Almanca yazan Zaimoğlu, yer yer yazılarında Türkçe betimlemelere, cümlelere yer verir. Bunları da yine metin içinde Almanca açıklamalar olarak parantez içinde verir. Zaimoğlu’nun kendine has yazma stili de göz önüne alınarak, yapılan çeviri de yer yer Almanca kelimeler Türkçe açıklamasıyla birlikte verilmiştir. Çeviri yapılırken karar vermekte en çok zorlanılan noktanın, hikâyenin başlığı olduğunu da belirtmek gerekir. Sünde (günah) kelimesinin, kader ve alinyazısı gibi neden Türkçe olarak bırakılmadığı da merak konusu olmuştur. Sünde (günah) kelimesi her iki kültür için de belirleyici bir rol oynadığından, bire bir çeviri daha uygun görülmüştür.

Sonuç olarak Kopfstoff, Almanya’da iki kültür içinde kalan, ikilemlerden ziyade kendini olduğu gibi kabul eden ve her konuda şikâyetlerini dile getiren kadınların ağzından, bir başkaldırı olarak yazılmıştır. Çeviri yapılırken, Türk kültürü ön planda tutularak, başta kültürel ve dilsel, daha sonra toplumsal ve öğeler dikkate alınmıştır. Çevirilerin, erek kültürel yazına yeni fikirler, yazınsal biçim ve tasarımlar, türler taşıyarak erek kültürde geçerli olan yazınsal repertuarın güçlenmesine yol açtığı gibi yaratıcı şekilde erek kültürde harekete geçirici bir unsura dönüştüğü kabul edilmiştir. Çeviri bir kültür aktarımı olarak görülür. Çünkü çeviri yapıcı ve yenilikçi bir işlevle erek yazına yeni türler, anlatım teknikleri sunarak onu geliştirir. Tüm bunların yanında bireyin çevresi ile olan ilişkilerine katkıda bulunurken yabancı olarak algılananları, evrensel değerlerini geliştirerek bireye yani okura yakınlaştırır, yabancı olmaktan çıkarır.

References - Kaynakça

- Asutay, H.,&Çivkin , H. (2013, 11). Doksanlı Yılların Türk- Alman Yazınına Bakış. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , s. 235-246.
- Can, Ö. (2017). Avrupa'da Marjinal Bir Kalem: Feridun Zaimoğlu . International Journal of Language Academy , s. 451-464.
- Can, Ö. (2008). Feridun Zaimoğlu'nun Koppstoff Adlı Eserinde Kimlik Sorunsalı. Bilim Kategorisi Olarak Kadın Kadın-Edebiyat Sempozyumu (s. 156-163). Eskişehir: Eskişehir Üniversitesi.
- Can, Ö. (2011). Göçmen Yazın Süreci Çerçevesinde Ferdun Zaimoğlu ve Anlatısı. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi , s. 139-156.
- Karakuş, M.,&Kuruyazıcı, N. (Eds.). (2001). Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler (Vol. 2659). TC Kültür Bakanlığı.
- kitapyurdu.com. (tarih yok). 06 2019: <https://www.kitapyurdu.com/kitap/kafa-ortusu/27392.html> adresinden alındı
- sozluk.gov.tr. (2019). 06 09, 2019 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri : <http://sozluk.gov.tr> adresinden alındı
- Zaimoğlu, F. (2011). KanakSprak///Koppstoff . Köln: Kiepenheuer&WitschVerlag.